

НАВЧАЛЬНІ ПРЕЗЕНТАЦІЇ В ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ ТА ПІД ЧАС ПІДГОТОВКИ ДОКТОРІВ ФІЛОСОФІЇ

EDUCATIONAL PRESENTATIONS IN THE PROCESS OF PROFESSIONAL EDUCATION AND DURING THE EDUCATION OF DOCTORS OF PHILOSOPHY

Стаття присвячена актуальній темі використання навчальних презентацій у процесі професійної освіти та підготовки докторів філософії. У контексті стандартизованих вимог до освітніх програм і типових правил щодо організації освітнього процесу у закладах фахової передвищої, вищої професійної освіти, закладах освіти і наукових установах, де здійснюється підготовка докторів філософії, розкрито дидактичний потенціал презентацій в аудиторній, позааудиторній і самостійній навчальній, науково-дослідній роботі із здобувачами освіти.

Дослідження проведено з урахуванням компетентнісного і діяльнісного підходів, використано теоретичні методи (аналізу, систематизації, пояснення, прогнозування), емпіричні методи (аналіз продуктів освітньої діяльності, бесіди, опитування).

У статті наголошено увагу на доцільності структурування навчальних презентацій за цільовим призначенням. Зокрема у статті виділено типові цільові орієнтири використання навчальних презентацій: інформаційні, такі, що формують професійний світогляд, мотивуючі чи спонукальні.

У статті використано підхід до класифікації навчальних презентацій за форматом представлення інформації: традиційні (сценарні), інтерактивні, автоматичні.

У статті на підставі вивчення емпіричного матеріалу і узагальнення практичного педагогічного досвіду визначено алгоритм успішної навчальної презентації. У цьому алгоритмі акцентовано увагу на цільове призначення навчальної презентації, її місце у професійному навчанні. Зазначено, що для дидактичного успіху під час розроблення презентації слід враховувати цільову аудиторію, місце демонстрування презентації, спосіб роботи з презентацією: чи буде супровід викладачем, чи презентація передбачена для самостійного опрацювання. Також в алгоритмі успішної навчальної презентації виділено аспект узгоджуваної теми, предмета презентації із змістом освітньої компоненти освітньої програми професійної підготовки. У статті розкрито структурні елементи навчальної презентації (початок демонстрування презентації, початок змістовий, основна частина, логічне завершення основної частини і завершення демонстрування презентації), вказано на ресурси навчальної презентації для самостійної пізнавальної і науково-дослідної роботи здобувачів різних рівнів вищої освіти.

Ключові слова: професійна освіта, навчальна презентація, здобувач освіти, якість освіти, викладач, інновація, науково-дослідна робота, пізнавальна діяльність.

The article is devoted to the actual topic of using educational presentations in the process of professional education and training of doctors of philosophy. In the context of standardized requirements for educational programs and standard rules for the organization of the educational process in institutions of professional pre-higher, higher professional education, educational institutions and scientific institutions where doctors of philosophy are trained, the didactic potential of presentations in the classroom, extra-auditory and independent educational, research work with education seekers.

The research was conducted taking into account competence and activity approaches, using theoretical methods (analysis, systematization, explanation, forecasting), empirical methods (analysis of the products of educational activities, conversations, surveys).

The article emphasizes the expediency of structuring educational presentations according to their intended purpose. In particular, the article highlights the typical target orientations for the use of educational presentations: informative, those that shape a professional worldview, motivating or persuasive. The article uses an approach to the classification of educational presentations according to the format of information presentation: traditional (scripted), interactive, automatic.

In the article, based on the study of empirical material and the generalization of practical pedagogical experience, the algorithm of a successful educational presentation is defined. In this algorithm, attention is focused on the purpose of the educational presentation, its place in professional training. It is noted that for didactic success, during the development of the presentation, one should take into account the target audience, the place where the presentation will be shown, the way of working with the presentation: will it be accompanied by a teacher, or will the presentation be designed for independent processing. Also, in the algorithm of a successful educational presentation, the aspect of the agreed topic, the subject of the presentation with the content of the educational component of the educational program of professional training is highlighted. The article reveals the structural elements of the educational presentation (the beginning of the demonstration of the presentation, the beginning of the content, the main part, the logical conclusion of the main part and the end of the demonstration of the presentation), points to the resources of the educational presentation for independent cognitive and research work of students of various levels of higher education.

Key words: professional education, educational presentation, education seeker, quality of education, teacher, innovation, research work, cognitive activity.

УДК 378.06

DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2024/68.1.20>

Ворожбіт-Горбатюк В.В.,

докт. пед. наук, професор,
головний науковий співробітник відділу
дослідження проблем кримінально-
виконавчого права

Науково-дослідного інституту вивчення
проблем злочинності імені академіка
В.В. Сташиса Національної академії
правових наук України

Козиренко С.І.,

канд. тех. наук, доцент,
доцент кафедри прикладної
математики

Харківського національного
університету радіоелектроніки

Постановка проблеми у загальному вигляді. З поширенням дистанційної освіти, змішаної форми навчальних взаємодій використання навчальних презентацій у процесі професійної

освіти та підготовки докторів філософії стало нормою. Такий дидактичний ресурс дає змогу систематизувати змістові компоненти освітніх програм, корелюється з типовими правилами і приписами

щодо організації освітнього процесу у закладах фахової передвищої, вищої професійної освіти, закладах освіти і наукових установах, де здійснюється підготовка докторів філософії. Важко переоцінити роль навчальних презентацій для реалізації завдань позааудиторної і самостійної навчально-пізнавальної діяльності здобувачів освіти, організації науково-дослідної роботи і представлення результатів такої роботи. Дедалі частіше навчальні презентації створюють для супроводу проведення лекцій, для візуалізації алгоритмів усіх елементів освітнього процесу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблема, заявлена у назві цієї публікації, досить широко обговорюється і теоретиками, і освітянами-практиками, фахівцями інших галузей знань. Ця наукова розвідка в методології спирається на результати і висновки, викладені у публікації Г. Мартинюк (загальні рекомендації) [7], фундаментальній розвідці С. Сисоевої (аспект педагогічної технології) [10], В. Ворожбіт-Горбаитюк, Н. Борисенко, Се Кежань (аспект формування інформаційно-комунікаційної компетентності) [3]. Безпосередньо алгоритм створення презентацій досить ґрунтовно описано в публікації Н. Дуарте [2]. Технологічні аспекти підготовки навчальних презентацій досить повно представлено у публікаціях методичного характеру [1; 5; 6].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Разом з тим, ретельне опрацювання навчальних презентацій на освітніх платформах Moodle, Human, Освіторії, ЕдеРа, Прометеус, інших відкритих мережеских ресурсах інформальної освіти, курсової професійної освіти, неперервного підвищення кваліфікації педагогічних працівників, засвідчило про доцільність виокремлення і вивчення цільових, змістових і процесуальних аспектів саме навчальних презентацій, які в процесі професійної освіти, а також під час реалізації освітньо-наукових програм підготовки докторів філософії.

Мета статті: розкрити цільові, змістові, процесуальні аспекти навчальних презентацій. Це дослідження провелося з урахуванням компетентнісного і діяльнісного підходів. Під час вивчення і узагальнення матеріалів було використано теоретичні методи (аналізу, систематизації, пояснення, прогнозування), емпіричні методи (аналіз продуктів освітньої діяльності, бесіди, опитування).

Виклад основного матеріалу. Вивчення широкої емпіричної бази (понад 200 навчальних презентацій для здобувачів вищої освіти) засвідчило про розмаїття підходів і певний стихійний формат структурування змісту навчального матеріалу. Найбільш часто використовується структурування навчальних презентацій за цільовим призначенням. Найтипівіші цільові орієнтири використання навчальних презентацій: інформаційні чи тематичні

(зазвичай зміст розкриває заявлену тему, візуалізація і оформлення структурних компонентів здебільшого призначена для привернення уваги під час супроводу спікером чи викладачем лекційного заняття чи інформаційного, навчального вебінару; презентації, які формують професійний світогляд (у змісті і структурі таких презентацій візуалізується певний процес чи явище, використовуються гіпер-посилання для деталізації чи розширення змістового компоненту презентації), мотивуючі чи спонукальні презентації (у структурі і змістовному наповненні таких презентацій використовуються прийоми проблемного висвітлення певного питання, наприклад, незавершена теза, запитання, завдання, суперечність тощо). У відкритих мережеских ресурсах найчастіше класифікують презентації за форматом представлення інформації: традиційні (сценарні), інтерактивні, автоматичні. У цьому аспекті, на наш погляд, такий підхід до класифікації цілком виправданий, адже він включає важливий аспект цільового призначення саме навчальних презентацій і узгоджується із системою визначення дидактичних цілей будь-яких навчально-пізнавальних чи дослідницьких взаємодій учасників освітнього процесу.

У ході дослідження було опрацьовано понад 200 навчальних презентацій закладів вищої освіти України, розміщені у відкритому мережевому доступі. На підставі проаналізованих прикладів можемо констатувати, що переважна більшість навчальних презентацій правомірно віднести до групи інформаційних, коли у змісті презентаційного матеріалу містяться глосарії теми, що вивчається, ключові моменти змісту, окремий навчальний контент у вигляді схем, діаграм, графіків, таблиць, показується логіка руху пізнання. На другому щабелі за популярністю виявлено презентації, які містять виховні елементи, у змісті пріоритет надано матеріалам і візуалізації світоглядного характеру. Безумовно, це є своєрідною відповіддю педагогічної спільноти на виклики сьогодення, потреби формування національної і громадянської ідентичності, підтримувати відчуття патріотизму і духовної єдності усіх українців. Виховного змісту навчальні презентації покликані передусім створити інформаційне, дорадче середовище, сприятливе для підтримки і розвитку особистісно значущих сенсів навчально-пізнавальної діяльності, науково-дослідної роботи. Такі навчальні презентації часто виконуються навіть у кольорових рішеннях двоколору державного прапора України. Також численні навчальні презентації у цій групі, які тематично і за змістом спрямовані на розвиток усвідомленої відповідальності часників освітнього процесу, самоприйняття і самоповаги.

Окрему групу навчальних презентацій утворюють сценарні, які переслідують розвивальні і спонукальні цілі. У змісті таких навчальних презентацій

використовуються елементи конструктивної рефлексії (часто – з використанням відео ряду, анімації, центрів інформаційних блоків), використання невербальних засобів привернення уваги здобувачів освіти.

Не всі навчальні презентації ефективні. Серед типових помилок, що негативно позначаються на реалізації саме дидактичного потенціалу таких презентацій можемо визначити наступні: перевантаження опосередковано пов'язаним з текстом візуальним контентом, використання понад двох відео в одній презентації; не виправдане використання прийомів анімації; не продумане використання шрифтів і способу розташування тексту на слайді; нехтування правилами і рекомендаціями щодо вибору кольорових рішень; не продумана чи не виразна логіка поділу контенту на слайди, їх послідовність, інше.

На підставі проаналізованого матеріалу визначено алгоритм успішної навчальної презентації:

1. Цільове призначення навчальної презентації має враховувати її місце у професійному навчанні, цільову аудиторію, яка працюватиме з цією навчальною презентацією, місце демонстрування (розміщення і поширення) навчальної презентації.

2. Варто заздалегідь продумати і відобразити у змісті навчальної презентації спосіб роботи з презентацією: чи буде супровід викладачем (синхронно, асинхронно, наживо, опосередковано іншими форматами навчальної взаємодії), чи презентація передбачена для самостійного опрацювання.

3. Мета підготовки, розроблення навчальної презентації має узгоджуватися із темою і змістовим предметом освітньої компоненти, яка опанується здобувачем освіти, освітньої програми професійної підготовки.

4. Логічно продуманий початок, тривалість, формат презентування, логічне завершення демонстрування навчальної презентації, узгодження часу і способу демонстрування з іншими засобами навчання, що використовуються.

5. Завчасно продуманий алгоритм руху чи життя навчальної презентації після її оприлюднення. У цьому ключі варто наголосити на доцільності широкої практики академічної доброчесності у використанні навчальних презентацій. Адже це так само продукт наукової діяльності, в змісті навчальних презентацій часто візуалізується авторська позиція. Тож варто через використання цього надзвичайно конструктивного засобу навчання формувати навички академічної доброчесності в усіх, хто використовує навчальний контент у такому вигляді.

На наш погляд, структурні елементи навчальної презентації виокремити у такій послідовності. 1. Експозиція – коротка, ефективна візуально, захоплива і зрозуміла. Погоджуємося з баченням,

висловленим у відкритих мережевих ресурсах [8], про те, що перший слайд презентації – ніби упаковка товару, який ви хочете продати. 2. Вступна частина, яка передбачає конкретне визначення старту демонстрування, синхронізацію з аудіальним супроводом (за потреби), привернення уваги до теми і предмета навчального контенту. У контексті теми, що розкривається у цій статті, на наш погляд, важливо саме на цьому етапі привернути увагу до професійного значення пропонованого контенту для здобувачів професійної освіти. Учасник освітнього процесу має захопитися презентацією. У цьому аспекті досить цікава позиція і рекомендації Саймон Сінек [9]. 3. Основна частина, коли успіх використання навчальної презентації залежить від умінь автора структурувати матеріал. Зазвичай доцільно виділяти не більше трьох блоків, враховувати стадійність втими коментаря чи спікера презентації, дотримуватися закону зонування уваги слухачів на межі [1]. 4. Резюме навчальної презентації містить ущільнений зміст, висновки з питань теми презентації, може передбачати ресурс для натхнення на самостійного пошуку рішення проблеми, завдання, яке є логічним продовженням навчального контенту презентації, пов'язує одну презентацію з іншою (наступною). 5. Завершення навчального спілкування, згортання презентації, організація рефлексії, оцінювання чи відзнака активних слухачів і глядачів презентації, винагорода таких учасників.

Навчальна презентація – це своєрідна історія, синтез транслювання авторської позиції, ідеї за визначеною темою. Візуальні ефекти і структурування контенту в презентації покликане полегшити розуміння і сприяти осмисленому сприйманню певного навчального матеріалу. Для професійної спрямованості вкрай важлива практика застосування прийомів і алгоритмів майбутньої професійної діяльності здобувачів, орієнтир на професійно значущі сенси діяльності. Навчальна презентація не є обов'язковим елементом змісту навчального процесу, однак дає можливість порозумітися аудиторії здобувачів і викладачів.

Висновки. Отже, у навчальній презентації під час опанування освітніх програм професійної освіти, підготовки докторів філософії вкрай значущим є синтез теми освітньої компоненти і предмету навчальної презентації. Для успіху слід розмежувати мету навчання і мету привернення уваги. Для якості професійної освіти навчальні презентації дають змогу демонструвати здобувачам логіку пізнання, вирішення професійних завдань чи завдань дослідницького характеру. Для якості освіти у виборі шаблонів краще виходити за межі стереотипів, не зловживати розважальними ефектами. Надзвичайно актуально: під час підготовки презентацій користуватися кольорним колом Іттена, правилами композиціонування,

приписами узгодження формату і змісту контенту з метою навчальної презентації. Завчасно слід продумати алгоритм презентування і супроводу, шлях поширення презентаційного матеріалу з урахуванням норм професійної етики і академічної доброчесності.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Definitions of Instructional Design. Education University of Michigan. URL: <http://www.umich.edu/~ed626/define.html>
2. Nancy Duarte. *slide:ology: The Art and Science of Creating Great Presentations*. O'Reilly Media. 2008. 296 p.
3. Ворожбіт-Горбатюк В., Борисенко Н., Кежань Се. Інформаційно-комунікаційна компетентність педагога як ресурс партнерства. *Теорія та методика навчання та виховання*. 2022. № 52, С. 52-60. doi:<https://doi.org/10.34142/23128046.2022.52.05>
4. Дайджест науково-педагогічного семінару «Вектори інноваційної діяльності учасників освітнього процесу в закладах освіти» : стенд. доп. кр. столу (10 листопада 2021 р.). ХНПУ імені Г.С. Сковороди. Харків, 2021. 60 с. <http://surl.li/enhfsc>
5. Доценко С., Ворожбіт-Горбатюк В., Собченко Т., Лебедєва В. Провайдинг цифрового освітнього середовища. Методичні рекомендації до самостійної роботи здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. Харків, Фоп Черноусов О., 2021 36 с. URL: <http://surl.li/enhfce>
6. Карташова, Л. А. Створення персонального навчального середовища: застосування відкритого й загальнодоступного web-інструментарію. *Комп'ютер у школі та сім'ї*. 2017. № 4. С. 19–24.
7. Мартинюк, Г. Педагогічні умови підготовки майбутніх вчителів до професійної діяльності з використанням інформаційних технологій URL : http://ii.npu.edu.ua/files/Zbirnik_KOSN/14/33.pdf
8. Принципи освітнього дизайну/ URL : <https://web.archive.org/web/20090419184523/http://schoolstudio.engr.wisc.edu/33principles.html>
9. Саймон Сінек Почни з «чому?» Харків, Основа, 2016. URL: <http://www.management.com.ua/books/view-books.php?id=1873>
10. Сисоєва С. О. Інтерактивні технології навчання дорослих [Текст]: навч.-метод. пос.; НАПН України, Ін-т педагогічної освіти і освіти дорослих. Київ, ВД «ЕКМО», 2011. 320 с.